

УДК 78.071.2(477.54)(092):780.635

DOI 10.34064/khnum2-22.08

Кужба Михайло Дмитрович

викладач кафедри народних інструментів України Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського;

e-mail: kuzhba@ukr.net

ORCID 0000-0002-5762-8574

Юрченко Ольга Петрівна

кандидат мистецтвознавства, методист Харківського

музичного училища імені Б. М. Лятошинського;

e-mail: yurchenkocimb@ukr.net

ORCID 0000-0003-1282-4595

ОЛЕНА КОСТЕНКО: ФУНДАТОР ХАРКІВСЬКОЇ ЦИМБАЛЬНОЇ ШКОЛИ

*В рамках дослідження розглядається внесок Олени Костенко та вплив її творчої діяльності в процесі становлення харківської школи виконавства на цимбалах. Підкреслено та висвітлено багатогранну творчу діяльність: фундатор, викладач, методист, науковець, редактор, упорядник, громадський діяч. Означенні педагогічні та особистісні принципи лідера цимбальної школи Слобожанщини. Окремо розглянуті творчі та матеріальні надбання О. Костенко на ниві академічного народно-виконавського мистецтва: цимбальна школа з ієрархією навчання, учні-лауреати, відомі музиканти, історико-дослідницькі та навчально-методичні видання, нотні видання, музичні проекти. Окреслено тематику, особливість та значимість кожного окремого творчого проекту в контексті виконавської школи та музичного мистецтва взагалі. ■ **Ключові слова:** творча особистість, творча діяльність, цимбальне мистецтво, виконавська школа, творчі проекти.*

Вступ. 2020 рік став знаковим та суттєво переломним роком для всього людства. Його події дали поштовх до переосмислення багатьох аспектів життєдіяльності людини, яке, з одного боку, стало генерато-

ром до пошуків нових шляхів та рішень, а з іншого, – зайвий раз підкреслило важливість подій та процесів минулого, нагадало про цінність вже існуючих надбань. Все це, звичайно, не оминуло мистецької сфери, в якій в силу карантинних обмежень «звичні» мистецькі заходи (концерти, вистави, виставки, конференції, інше) знайшли свої нові перевтілення завдяки можливостям цифрових технологій.

Зазначений вище процес переосмислення (в нашому випадку напевно що творчого) можливо окреслити на особистому прикладі авторів статті як безпосередніх активних учасників святкування 30-річчя класу цимбалів Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського, яке пройшло в онлайн форматі. Це був майже тримісячний дистанційний марафон «Цимбальна Слобожанщина», який складався із архівних та сьогоденних записів представників харківської цимбальної школи: від малечі – учнів шкіл естетичного виховання до вже відомих українських музикантів – випускників класу цимбалів ХНУМ. Нові умови та шляхи реалізації надали можливість цілісно подивитися на творчий потенціал та потужний розвиток однієї виконавської школи. Рефлексією стало бажання не просто надати творчу біографію основоположниці цимбальної школи Слобожанщини Олени Опанасівни Костенко, а підкреслити універсальність її творчої особистості та розкрити всі грані її творчої діяльності, що стали, на нашу думку, тими «ключами», які відкрили світу сьогодні відому харківську цимбальну школу.

Огляд літератури. На сьогодні творча постать Олени Костенко ще не поставала предметом спеціального дослідження. Окремі аспекти творчої діяльності було розглянуто в дослідженнях О. Юрченко (2012; 2015).

Отже, **мета статті** – познайомити світ з творчою особистістю Олени Костенко, виокремити та висвітлити сфери її творчої діяльності, сукупність яких стала основою для формування сучасної харківської цимбальної школи виконавства.

Методологія дослідження. Для досягнення поставленої мети дослідження використовуються наступні методи: історичний, який уможливорює висвітлення процесу становлення харківської цимбальної школи; комплексний, який дозволяє увиразнити різні грані твор-

чої особистості митця; аналітичний для класифікації та систематизації окремих аспектів творчої діяльності Олени Костенко.

Виклад основного матеріалу. Олена Опанасівна Костенко – заслужений діяч мистецтв України, доцент, фундатор та лідер харківської цимбальної школи, відомий викладач, методист, автор багатьох концертних перекладень для цимбалів та ансамблів за участю цимбалів, творчих проєктів. Саме всі ці аспекти творчої діяльності розглянемо більш детально та в контексті історії становлення виконавської школи.

Фундатор. Формування регіональних цимбальних виконавських шкіл України, серед яких найбільш фундаментальними вважають київську, львівську та харківську, бере свій початок з середини ХХ століття. Історично склалося, що процес становлення ми пов'язуємо, по-перше, з відкриттям класів в навчальних закладах різних рівнів, по-друге, формуванням науково-методичної бази, по-третє, з появою в якості педагога яскравого музиканта.

У Харкові становлення виконавської цимбальної школи, якій на сьогодні вже понад 40 років, пов'язано саме з діяльністю Олени Опанасівни Костенко. У 1979 році за підтримки директора Дитячої музичної школи № 9 імені В. І. Сокальського Л. М. Тесленко було відкрито перший клас навчання гри на цимбалах у ланці початкової мистецької освіти. 1986 рік – за ініціативою завідуючого відділу народних інструментів О. П. Ярового відкрито клас навчання гри на цимбалах у Харківському музичному училищі імені Б. М. Лятошинського, а у 1990 році за ініціативою заслуженого діяча мистецтв України, професора Б. О. Міхєєва відкрито і в Харківському інституті мистецтв імені І. П. Котляревського.

Так у Харкові майже за одне десятиріччя ХХ століття утворюється вся ієрархія навчання гри на цимбалах: школа – училище – консерваторія (початкова – середня – вища мистецька освіта), біля витоків формування якої стоїть одна людина – Олена Костенко.

Викладач. Синтез багатьох аспектів, таких, як багатолітня плідна педагогічна робота, любов до справи життя та цимбалам, вірність своїм людським принципам та гнучкість до нових реалій, постійний творчий пошук, невичерпний ентузіазм та особисті якості

Олени Опанасівни є тим «магнітом», на нашу думку, який притягує до себе творців-однодумців, учнів-послідовників. Її вихованці – лауреати престижних музичних конкурсів, серед яких слід згадати Міжнародний конкурс молодих виконавців «Єужен Кока» (1998, Кишинів, Молдова), Міжнародний конкурс виконавців на народних інструментах (1995, Хмельницький), Міжнародний конкурс виконавців на народних інструментах імені Гната Хоткевича (1998, 2001, 2004, 2007, Харків), Міжнародний конкурс виконавців на народних інструментах «Арт-Домінанта» (2015–2020, Харків), Всеукраїнський фестиваль конкурс виконавців на народних музичних інструментах «Провесінь» (1998–2019, Кропивницький), Всеукраїнський конкурс виконавців на сопілці та цимбалах (2010, 2012, 2014, 2016, 2018, Луцьк) та інші. Результат активної участі – чисельні лауреати міжнародних та всеукраїнських конкурсів: О. Польова, Ю. Назаренко, В. Дмитренко, О. Савицька, Л. Тюкова, О. Лебединська, О. Юрченко, М. Попович, М. Кужба, О. Остапчук, О. Власенко, А. Аулова, А. Шморгун, А. Куш, М. Зорова та інші.

Випускники Олени Опанасівни успішно працюють на викладацькій ниві в багатьох школах естетичного виховання Харкова, Києва та Луцька, Інституті мистецтв Київського університету імені Бориса Грінченка, Харківському національному університеті мистецтв імені І. П. Котляревського, Харківській державній академії культури, Харківському музичному училищі імені Б. М. Лятошинського та Харківському вищому коледжі мистецтв. Є солістами професійних колективів м. Харкова: театру народної музики «Обереги», Великого академічного Слобожанського ансамблю пісні і танцю. Представники харківської цимбальної школи брали участь в V Світовому конгресі цимбалістів у Кишиневі (1999, Молдова) та яскраво репрезентували традиції народно-академічного виконавства на VI-м Світовому конгресі цимбалістів у Львові (2001, Україна). В рамках останнього Олена Опанасівна та її учні (студенти музичного училища та університету мистецтв) познайомили цимбальне світове товариство з творчістю українських митців. Навіть більше, домінуючу частину програми блоку харківських цимбалістів склали оригінальні твори та перекладення музики саме представників харківської композиторської

школи: А. Гайденка, Л. Донник, Б. Міхєєва. Цей виступ був відзначено пам'ятною медаллю і визнанням харківської цимбального школи усіма країнами учасниками конгресу.

На нашу думку, цікавим та важливим стане спроба розкрити деякі педагогічні принципи Олени Опанасівни Костенко в рамках означеної публікації. Звичайно це дещо суб'єктивна частина дослідження, тобто такий собі погляд зі сторони двох її учнів з різними історіями знайомства з вчителем: від початку опанування цимбального мистецтва та знайомство вже на етапі майже зрілого музиканта.

Так які ж це педагогічні принципи вчителя Костенко О. О., які звичайно йдуть завжди в парі з особистісними принципами людини Олени Костенко?

Творчість та продуктивність. Саме вони на всіх рівнях і кожну мить. По-перше, це стосується вибору навчального та концертного репертуару, тобто постійний пошук нових творів для цимбального мистецтва, активне залучення композиторів для розширення оригінального репертуару, залучення інших музикантів до співтворчості, постійне планування та проведення різних цікавих, креативних та тематичних проєктів, активна участь студентів класу у різних концертних програмах, фестивалях тощо.

Свобода та повага. Найцінніша установка – свобода та повага до людини-творця, учня-цимбаліста, які проявляються у виборі музичного матеріалу та зовнішнього вигляду концертуючого цимбаліста, вмінні чути та почути бажання, ідеї та пропозиції менш досвідчених творців. С технологічного боку – це завжди фізична свобода та природність за інструментом.

Доступність та особливість. Це стосується саме психологічних сторін людини у навчальному процесі. Тобто, викладач не ідол, не кумир, він така сама жива людина зі своїми бажаннями, цілями, установками та звичайно, помилками. Він доступний, але не варто забувати і про його свободу та повагу. Ще одна така собі звичайна річ – особливість та унікальність кожної людини. Чому важливо це означити? Нажаль, ми часто стикаємося з протилежним відношенням у викладацькій практиці, коли учнів «ламають» під своє розуміння правильності та доцільності. В нашому випадку працює принцип –

підтримка характерних особливостей творчої особистості учнів з коректним та тонким корегуванням та розвитком «слабких» сторін. Виконавська школа одна, але кожний її представник є унікальним та не схожий на іншого.

Методист-науковець. О. Костенко – автор багатьох публікацій, які можна поділити на історико-дослідницькі та навчально-методичні видання. Серед історико-дослідницьких слід згадати вагому працю «Історія відділу народних інструментів Харківського музичного училища ім. Б. М. Лятошинського» у співавторстві з Л. Назаренко (2010), в якій розкрито шлях народного відділу училища від заснування окремих класів до II світової війни, крізь відновлення та збагачення відділу в післявоєнні роки відкриттям нових класів та розквітом народно-академічного мистецтва в кінці XX – початку XXI століть. Це також окремі публікації стосовно питань історії розвитку цимбального мистецтва Харкова (Львів, 2001; Харків, 2008), закономірностей використання технічних та виразних можливостей цимбалів у творчості сучасних харківських композиторів (Харків, 2001).

Оленою Опанасівною було складено низьку навчальних програм: «Методико-виконавський аналіз педагогічного репертуару ДМШ для цимбалів» для музичних училищ (2000; 2016), «Спеціальний клас цимбалів» для музичних училищ (2005; 2016) та для вищих навчальних закладів культури і мистецтв (2012).

О. Костенко є постійним доповідачем методичних семінарів та майстер-класів, організованих Обласним навчально-методичним центром підвищення кваліфікації працівників культосвітніх закладів Харківської області та міста Харкова, на яких порушує проблемні та актуальні питання початкової мистецької освіти, а саме цимбальної.

Редактор та упорядник. Не менш ціним, навіть більш значимим внеском для цимбального виконавського мистецтва стали нотні видання під редакцією О. Костенко. Це рукопис творів харківських композиторів, у який увійшла цимбальна творчість А. Гайденка, Л. Донник та Л. Котохіна (Харків, 1999; мал. 1); дві частини перекладень творів світової класики та музики сучасних композиторів для цимбалів (Харків, 2007; 2016; мал. 2, 3); два варіанти збірки ансамблів «Цимбальна веселка» у співавторстві з М. Кужбою та О. Юрченко,

в якій представлені твори для різних ансамблевих складів та різних навчальних рівнів: учнів шкіл естетичного виховання, студентів середньої та вищої навчальної ланки, концертних виконавців (Харків, 2016; мал. 4; Київ, 2018; мал. 5).

Саме під час написання даної статті мистецький світ зміг познайомитися з останнім виданням О. Костенко у співавторстві з О. Юрченко, яке складається з перекладень творів харківського митця «Інтерпретуємо твори Бориса Міхеєва» (Харків, 2021; мал. 6). Цей навчальний посібник став відголоском та «графічним резюме» на творчий проєкт під співзвучною назвою «Інтерпретуємо музику Бориса Міхеєва на цимбалах», який відбувся у великій залі ХНУМ у листопаді 2018 року. На нашу думку, завдяки запропонованим перекладенням творів для цимбалів соло, цимбалів з фортепіано та дуету цимбалістів, крім розширення концертного репертуару, ще один вагомий пласт українського, і навіть ширше – міжнародного народно-інструментального виконавства відкрив для себе самобутню та глибинну музичну творчість Бориса Міхеєва.

Таку активну редакторську діяльність Олена Опанасівна стимулює і серед своїх учнів, аргументуючи її важливість і необхідність для розширення та оновлення цимбального репертуару, зацікавлення в пошуку нових прочитань музичної творчості, збагачені та урізноманітненні концертних програм тощо.

Громадський діяч. Знаменними подіями для музичного світу Харкова стали проєкти О. Костенко циклу концертів в залах Харківської філармонії, Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського та Харківського музичного училища імені М. Б. Котляревського під назвою «Цимбали від А до Я» (2005), «Вечір музики українських народних інструментів» (2007), «Світ цимбалів від А до Я» (2008, 2012), «Фестиваль ансамблів українських народних інструментів» (2009), «Світ цимбалів» у співавторстві з М. Кужбою (2013), «Грають цимбали» (2013, 2014), «Цимбали на Слобожанщині» – ансамблева музика (2015), «Цимбальне сузір'я Слобожанщини» (2017), «Інтерпретуймо музику Бориса Міхеєва на цимбалах» (2018).

Основною ідеєю першого проєкту було зведення на одній сцені початківців цимбалістів, тобто учнів музичних шкіл, середньої лан-

ки – студентів училища та університету мистецтв, а також відомих музикантів. У проєкті «Світ цимбалів від А до Я» брали участь не тільки харківські цимбалісти всіх рівнів, а й представники київської та львівської шкіл, лауреати міжнародних та всеукраїнських конкурсів. Це була музична феєрія солістів-цимбалістів, їх різноманітних та неочікуваних творчих об'єднань. Основною метою проєкту «Вечір музики українських народних інструментів» стала участь виконавців на цимбалах, бандурі та сопілці та ансамблів різних складів. Цікавим фактом стало поєднання на сцені традиційного та неакадемічного напрямків виконавства на цих інструментах.

Яскравою подією концертного життя міста Харкова став так само проєкт «Світ цимбалів» (2013) асистента-стажиста кафедри народних інструментів ХНУМ ім. І. П. Котляревського М. Кужби, за сприянням заслуженого діяча мистецтв України, доцента О. Костенко, головним гостем якого став народний артист України, кандидат мистецтвознавства, професор Т. Баран. У концерті брали участь цимбалісти харківської та львівської виконавських шкіл, були представлені як сольні номери, так і в супроводі фортепіано та камерного оркестру, а також величезна кількість ансамблів самих різних складів: дуети, квіртет і секстет цимбалістів. У програмі концерту прозвучала старовинна музика, світова та українська класика, народна музика, оригінальні твори для цимбалів композиторів харківської, київської і львівської школи.

Вже протягом кількох років традицією стало проведення в залі Харківського музичного училища ім. Б. М. Лятошинського концерту під назвою «Цимбальна малеча» чи «Слобожанська малеча» (2010, 2011, 2014, 2016, 2018, 2019), в якому беруть участь учні шкіл естетичного виховання міста та області. Ідейним натхненником і організатором даного проєкту стала так само О. Костенко. Це завжди справжнє свято дитячої творчості та цимбального мистецтва, в якому беруть участь солісти та ансамблі. Завжди в таких концертах задіяні студенти училища або консерваторії, концертні виконавці міста, для того щоб дати можливість публіці та юним цимбалістам почути інструмент в повній реалізації його можливостей, доторкнутися до великого і оригінального світу цимбального мистецтва.

«Цимбали на Слобожанщині» – ансамблева музика (2015) та «Цимбальне сузір'я Слобожанщини» (2017) стали незабутніми вечорами ансамблевого музикування у різних його проявах, але завжди з присутністю самобутнього тембру цимбалів. Широкої публіці була представлена музика від епохи бароко до сучасних опусів в ансамблевому виконанні юних та зрілих музикантів, низка стильових напрямків виконавства (традиційний, академічний та неакадемічний).

Вище ми вже згадували проєкт «Інтерпретуймо музику Бориса Міхеєва на цимбалах» (2018). Він став своєрідним підсумком творчого спілкування композитора та харківських цимбалістів. Підготовка до музичного вечора була самим цінним часом для виконавців. Це були окремі творчі зустрічі з композитором, на яких цимбалісти харківської школи з перших вуст почули історії написання та вербальні сюжетні замальовки окремих творів, що часто спонукало на пошук та вибір нових технологічних та виражальних засобів при адаптації музичного матеріалу для цимбалів. Сам вечір, крім музичних цимбальних версій, складався з вербального діалогу харківського композитора та ведучої Юлії Ніколаєвської, в якому прозвучало, що «поєднання в одне ціле двох виконавських світів: виконавських принципів домристів з виконавськими принципами цимбалістів, є однозначно незвичайним явищем»¹.

Останнім на сьогодні став майже тримісячний проєкт до 30-річчя класу цимбалів ХНУМ імені І. П. Котляревського, який відбувся у новому форматі – дистанційний марафон «Цимбальна Слобожанщина» на просторах *YouTube* каналу та соціальних мереж. Він складався з п'яти тематичних блоків, де чотири – це відеозаписи минулих концертних виступів і один висвітлював сьогодення: ансамблеве музикування, солісти-випускники та студенти ХНУМ, соло з оркестром випускників та студентів ХНУМ, цимбальне сьогодення (від малечі до професіоналів) та цимбальна малеча. Окремо підкреслимо постійну участь Олени Опанасівни у складі журі відомих та професійних міжнародних, всеукраїнських та обласних конкурсів.

¹ Пряма мова взята з відеозапису концерту.

Висновки. Безумовно, все вищесказане свідчить про активний процес становлення та розквіту наймолодшої цимбальної школи України – харківської, який відбувається ось уже протягом більше 40 років і на чолі якої стоїть яскрава творча особистість (з її індивідуальним стилем, особистісними якостями). Констатуємо факт, що саме завдяки багатогранності творчої діяльності Олени Костенко (фундатор, викладач, методист-науковець, редактор-упорядник, громадський діяч) вже неможливо уявити систему народно-інструментального мистецтва Слобожанщини на сучасному етапі без включення в неї цимбалів та цимбальної виконавської школи. Постійна творча активність та відкритість до нових форм останньої характеризує її як продуктивну, сучасну та оригінальну.

ЛІТЕРАТУРА

- Баран, Т. (2008). *Цимбали та музичний професіоналізм*. Львів: Афіша, 224.
- Давидов, М. (2005). *Історія виконавства на народних інструментах (Українська академічна школа)*. (Підручник для вищ. та серед. навч. закладів). Київ: НМАУ ім. П. І. Чайковського, 594.
- Костенко, О. (2001). Деякі тенденції використання цимбалів у творчості харківських композиторів. *Актуальні проблеми музичного і театрального мистецтва: мистецтвознавство, педагогіка та виконавство*, 3, 68–78.
- Костенко, О. (2001). Короткий огляд розвитку цимбального мистецтва у Харкові. *Наук. зб. VI Світового конгресу цимбалістів*, 6, 45–50.
- Юрченко, О. П. (2015). *Жанрово-стильові засади професійного цимбального мистецтва України*. (Дис. ... канд. мистецтвознавства). Харків: Харківський національний університет імені І. П. Котляревського, 222.
- Юрченко, О. (2012). Роль класу цимбал ХНУИ ім. І. П. Котляревського в розвитку інструментального исполнительства. *Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти*, 36, 101–111.
- Юрченко, О. (2014). Стилевые направления исполнительства на цимбалах системы Шунды конца XX – начала XXI веков. *Исполнительство на народных инструментах: теория, история, практика*, 183–195.

Mykhailo Kuzhba

Lecturer at the Department of Folk Instruments of Ukraine, Kharkiv

I. P. Kotlyarevsky National University of Arts;

e-mail: kuzhba@ukr.net

ORCID 0000-0002-5762-8574

Olha Yurchenko

PhD in Art Studies, Methodologist at B. M. Liatoshynskiy

Kharkiv Music College;

e-mail: yurchenkocimb@ukr.net

ORCID 0000-0003-1282-4595

**OLENA KOSTENKO – THE FOUNDER OF THE KHARKIV
TSYMBALY SCHOOL**

***Introduction.** 2020 became an iconic and significantly groundbreaking year for all mankind. Its events made us change our view on many aspects of our life, which from one side has become a generator to search of new ways and solutions and from another one – emphasized once again the importance of events and processes of the past, reminded of the value of existing assets. All that, of course, didn't pass by the artistic sphere, in which usual events (concerts, performances, exhibitions, conferences, etc) found their new transformation thanks to opportunities of digital technologies and due to quarantine restrictions.*

It is possible to outline the process of reflection (an artistic one in our case) on a personal example of the authors of the article as direct active participants in the celebration of the 30th anniversary of the cimbalom class of Kharkiv National University of Arts named after I. P. Kotlyarevsky, which took place online. It was almost a 3-month long remote marathon “Cimbalom Slobozhanshchyna”, which consisted of archival and current records of representatives of Kharkiv cimbalom school: from toddlers – students of schools of aesthetic education to already famous Ukrainian musicians – graduates of the cimbalom class of KhNUA. New conditions and ways of realization provided an opportunity to look holistically at the creative potential and powerful development of one performing school. The desire was not just to provide a creative biography of the founder of the cimbalom school of

Slobozhanshchyna Olena Opanasivna Kostenko, but to emphasize the versatility of her creative personality and reveal all aspects of her creative work, which from our point of view became the key that opened famous Kharkiv cimbalom school.

Objectives. *The objectives of this article are to acquaint the world with the creative personality of Olena Kostenko, to single out and highlight the spheres of her creative activity, the set of which became the basis for the formation of a modern Kharkiv cimbalom school.*

Results and Discussion. *Olena Opanasivna Kostenko is an Honored Artist of Ukraine, Associate Professor, Founder, and Leader of the Kharkiv Cimbalom School, a well-known teacher, methodologist, author of many concert arrangements for cimbalom and ensembles with the participation of cimbalom and creative projects. All these aspects of creative activity will be considered in more detail and in the context of the history of the performing school.*

Founder. Almost in one decade of the XX century, the whole hierarchy of cimbalom education was formed in Kharkiv: school – specialized school – conservatory (primary – secondary – higher art education), at the origins of which stands one person – Olena Kostenko.

Lecturer. The synthesis of many aspects, such as many years of fruitful pedagogical work, love for work of life and cimbalom, fidelity to human principles and flexibility to new realities, constant creative search, inexhaustible enthusiasm, and personal qualities of Olena Opanasivna are the “magnet”, in our opinion, that attract like-minded creators, students-followers. Her pupils are numerous winners of international and national competitions. Olena Opanasivna’s graduates successfully work in the teaching field in Kharkiv, Kyiv, and Lutsk, they are soloists of professional groups of Kharkiv.

Pedagogical and personal principles of O. Kostenko are: creativity and productivity, freedom and respect, accessibility and peculiarity.

Methodist-researcher. O. Kostenko is the author of numerous publications, which can be divided into historical-research and educational-methodical publications. She is a regular speaker of methodological seminars and workshops organized by the Regional Training Center for Cult Education of Kharkiv region and the city of Kharkiv, which addresses problematic and topical issues of primary art education, namely cimbalom.

Editor and compiler. Music editions by O. Kostenko became no less valuable, even more significant contribution to the cimbalom art. Olena Opanasivna stimulates

active editorial activity among her students, arguing its importance and need for expanding and updating the cymbal repertoire, interest in finding new readings of musical creativity, enriched and diversified concert programs, and more.

Social activist. O. Kostenko's projects of a series of concerts became significant events for the music world of Kharkiv. They were held in the halls of the Kharkiv Philharmonic, Kharkiv National University of Arts named after I. P. Kotlyarevsky and Kharkiv Music College named after B. M. Lyatoshinsky called "Cimbalom from A to Z" (2005), "Evening of Ukrainian folk instruments music" (2007), "The world of cimbalom from A to Z" (2008, 2012), "Festival of ensembles of Ukrainian folk instruments" (2009), "The world of cimbalom" co-authored with M. Kuzhba (2013), "Cimbalom playing" (2013, 2014), "Cimbalom in Slobozhanshchyna" – ensemble music (2015), "The cimbalom constellation of Slobozhanshchyna" (2017), "Let's interpret Boris Mikheev's music on cimbalom" (2018), Remote marathon to the 30th anniversary of the cimbalom class of KhNUA "Cimbalom Slobozhanshchyna" (2020–2021).

We would like to emphasize the constant participation of Olena Opanasivna in the jury of well-known and professional international, all-Ukrainian and regional competitions.

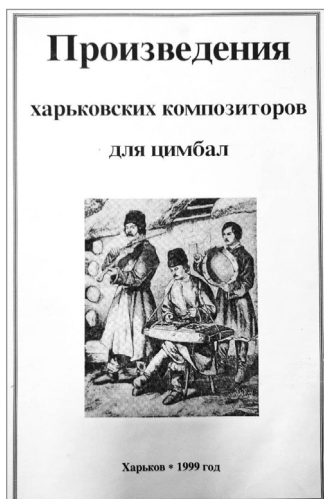
Conclusions. Undoubtedly, all the stated above proves the active process of formation and flourishing of the youngest cimbalom school in Ukraine – Kharkiv one, which has been going on for more than 40 years and is headed by a bright creative personality (with its individual style, personal qualities). We state the fact that due to the versatility of Olena Kostenko's creative activity (founder, teacher, methodologist-researcher, editor-compiler, public figure) it is impossible to imagine the system of folk instrumental art of Slobozhanshchyna at the present stage without cimbalom and cimbalom performing school. Constant creative activity and openness to new forms of the latter characterize it as productive, modern, and original. ■ **Key words:** creative personality, creative activity, cimbalom art, performing school, creative projects.

REFERENCES

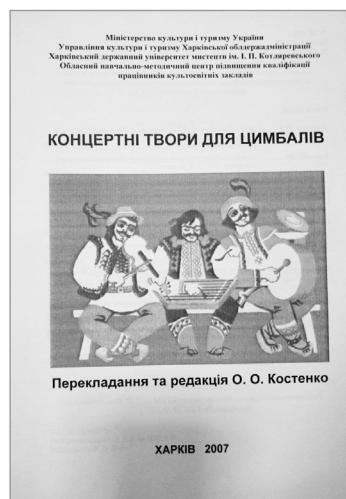
- Baran, T. (2008). *Tsymbaly ta muzychnyi profesionalizm [Dulcimer and musical professionalism]*. Lviv: Afisha, 224 [in Ukrainian].
- Davydov, M. (2005). *Istoriia vykonavstva na narodnykh instrumentakh (Ukrainska akademichna shkola)*. (Pidruchnyk dlia vyshch. ta sered. navch. zakladiv

- [History of performance on folk instruments (Ukrainian academic school)].* (A textbook for higher and secondary educational institutions). Kyiv: NMAU im. P. I. Chaikovskoho, 594 [in Ukrainian].
- Kostenko, O. (2001). Deiaki tendentsii vykorystannia tsymbaliv u tvorchosti kharkivskykh kompozytoriv [Some tendencies of using dulcimer in the works of Kharkiv composers]. *Aktualni problemy muzychnoho i teatralnogo mystetstva: mystetstvoznavstvo, pedahohika ta vykonavstvo*, 3, 68–78 [in Ukrainian].
- Kostenko, O. (2001). Korotkyi ohliad rozvytku tsymbalnoho mystetstva u Kharkovi [A brief overview of the development of dulcimer art in Kharkiv]. *Nauk. zb. VI Svitovoho konhresu tsymbalistiv*, 6, 45–50 [in Ukrainian].
- Yurchenko, O. P. (2015). *Zhanrovo-stylovi zasady profesiinoho tsymbalnoho mystetstva Ukrainy [Genre and style principles of professional dulcimer art of Ukraine]*. (Candidate's thesis). Kharkiv: Kharkivskiy natsionalnyi universytet imeni I. P. Kotliarevskoho, 222 [in Ukrainian].
- Yurchenko, O. (2012). Rol klassa tsymbal KhNUI im. I. P. Kotlyarevskogo v razvitii instrumentalnogo ispolnitelstva [The role of the class dulcimer of KhNUI name I. P. Kotlyarevsky in the development of instrumental performance]. *Problemi vzaemodii mistetstva, pedagogiki ta teorii i praktiki osviti*, 36, 101–111 [in Russian].
- Yurchenko, O. (2014). Stilevye napravleniya ispolnitelstva na tsymbalakh systemy Shundy kontsa XX – nachala XXI vekov [Style directions of performing on dulcimer of the Shunda system of the late XX – early XXI centuries]. *Ispolnitelstvo na narodnykh instrumentakh: teoriya, istoriya, praktika*, 183–195 [in Russian].

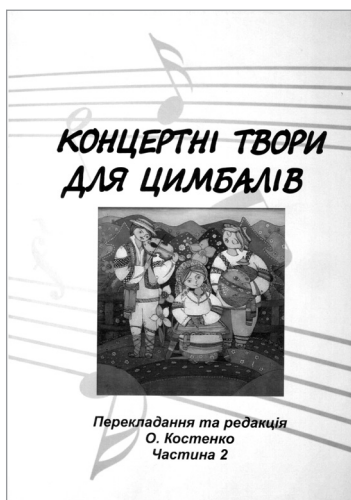
Стаття надійшла в редакцію 12 грудня 2020 року.

Мал. 1

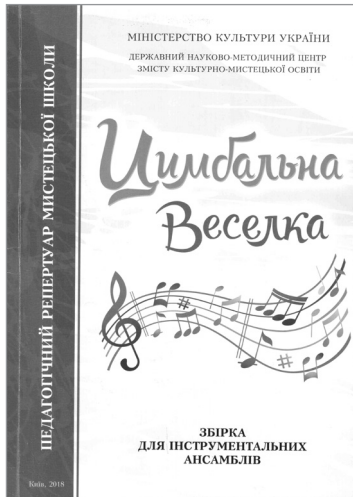
Мал. 2

Мал. 3

Мал. 4

Мал. 5

Мал. 6

УДК 78.071.2(477.54)(092):780.614.131]:78.03

DOI 10.34064/khnum2-2209

Тряннов Максим Анатолійович

викладач кафедри народних інструментів

Харківської державної академії культури;

e-mail: trianovimprov@gmail.com

ORCID 0000-0002-7586-6963

ТВОРЧИЙ ПОРТРЕТ ВОЛОДИМИРА ДОЦЕНКА ЯК УВИРАЗНЕННЯ КОНЦЕПЦІЇ УНІВЕРСАЛІЗМУ

Сучасне національне гітарне мистецтво знаходиться у стані активно-го розвитку. В останні десятиліття воно переживає справжній злет. Одна з актуальних задач сучасної музичної науки – всебічно дослідити феномен